

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Указ Президента України від 18 березня 2013 р. № 141/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/141/2013>.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
4. Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. № 92-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-15>.
5. Співак І. В. Технології митного контролю доцільно удосконалити [Електронний ресурс] / Співак І. В. – Режим доступу : http://www.zhamkochyan.ru/wp-content/uploads/2011/01/thesis_cand.pdf.
6. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 р. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 березня 2013 р. № 128/2013. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15521.html>.
7. Про закріплення функцій [Електронний ресурс] : розпорядження Міністерства доходів і зборів України № 10-р від 09.04.2013. – Режим доступу : Комп’ютерна правова система ЛІГА:ЗАКОН.
8. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв’язку з проведенням адміністративної реформи [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2013 № 404-VII. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/404-18>.
10. Лист Міністерства доходів і зборів України від 21.06.2013 № 9070/7/99-99-22-02-03-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Комп’ютерна правова система ЛІГА:ЗАКОН.

УДК 342.53

Л. В. Ващенко, аспірант
Академії митної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН, ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ СПРАВИ

Визначено сучасний стан та основні проблеми митної справи України; запропоновано вдосконалити правове поле, систему управління митною справою, підходи до управління ризиками в митній справі. Вдосконалено систему управління митною політикою, що потребує нових підходів, методів аналізу та управління ризиками безпосередньо під час здійснення митної справи.

Ключові слова: сучасні тенденції; проблеми; вдосконалення; управління ризиками; митна справа.

© Л. В. Ващенко, 2013

Рассмотрено современное состояние и основные проблемы в таможенном деле Украины; предложено уменьшить правовое поле, систему управления таможенным делом, подходы к управлению рисками в таможенном деле. Усовершенствована система управления таможенной политикой, что требует новых подходов, методов анализа и управления рисками непосредственно во время осуществления таможенного дела.

Ключевые слова: *современные тенденции; проблемы; усовершенствование; управление рисками; таможенное дело.*

Defined the current state and main problems of Ukrainian customs; improvements of the legal framework, control the system of customs management, approaches to risk management in customs. The improve system of customs policy requires new approaches, methods of analysis and risk management to the process of implementation of customs activity.

Key words: *current trends; problems; improvements; risk management; customs.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку співробітництва з іншими державами Україна прагне брати активну участь у світовій інтеграції, тому слід забезпечити національну безпеку та зростання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) на міжнародному ринку.

Для національної безпеки України важлива економічна безпека, що передбачає зовнішньоекономічну та митну безпеку. Національна безпека як чинник життєдіяльності держави визначає напрямки вдосконалення митної політики та впливає на інтеграцію України у світове господарство.

Розглянемо питання вдосконалення митної справи України та системи управління можливими ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Митну політику досліджували такі вчені, як Н.М. Білоусова, В.А. Богатова, І.О. Бондаренко, Б.М. Габричидзе, Л.М. Давиденко, П.В. Дзюбенко, Є.В. Додін, І.П. Жилка, С.В. Ківалов, Є.В. Курінний, Д.В. Приймаченко, І.І. Свіглак, С.С. Терещенко та ін.

Вагомий внесок у вдосконалення митної справи України зробили О.М. Десятнюк, А.І. Крисоватий, В.П. Мартинюк, П.В. Пашко, Г.О. Поліщук, С.І. Пахомов, В.В. Філатов.

Проте, незважаючи на суттєві розробки в теорії та практиці митної справи, недостатньо вивчено питання подальшого розвитку державного митного контролю як системи аналізу діяльності його суб'єктів та управління можливими ризиками [3, 6].

Мета статті – врахування сучасних тенденцій та напрямків діяльності для вдосконалення митної справи. Митна політика має зважати на сучасні зміни у глобальному просторі, кризу та вірогідність зростання ризику.

Виклад основного матеріалу. Митний контроль – важлива функція держави, що забезпечує умови для нормального функціонування митної справи. Сучасні умови не скасовують необхідності належного здійснення митної справи усіма її суб'єктами [6], дотримання митного законодавства, вживання заходів із запобігання недотриманню вимог законодавства та зниженню митних ризиків. Управління ризиками під час митного контролю використовують усі розвинуті країни [4]. Це передбачає з'ясування фактичного стану справ та їх коригування згідно з вимогами чинного законодавства на об'єкті митного контролю, запобігання недотриманню вимог митного законодавства, забезпечення законності та раціональності суб'єктів суспільних правовідносин.

Україна створює свою власну митну систему і здійснює митну справу, керуючись визнаними міжнародними системами управління ризиками, класифікаціями та кодуванням товарів, митною інформацією, іншими загальноприйнятими міжнародною практикою нормами і стандартами.

Під впливом сучасних процесів суттєво змінюється діяльність суб'єктів митної справи [6], зокрема в системі законодавчого регулювання митних відносин, що, у свою чергу, зазначено в новому Митному кодексі України 2012 р. (МКУ), де пропонується врегулювати питання системи управління ризиками. Згідно з МКУ митні органи виявляють, аналізують та оцінюють ризики.

Митна служба виконує важливі завдання захисту національних інтересів України [1], здійснює та контролює митну справу, аналізує та управляє ризиками, застосовує заходи тарифного та нетарифного регулювання під час переміщення товарів через митний кордон України.

Управління на основі аналізу ризиків неможливе без визначення митних загроз, їхнього впливу та негативних наслідків, з'ясування національних інтересів, забезпечувати та реалізувати які зобов'язані митні адміністрації. Тому головна функція митної служби – забезпечення митної безпеки країни, аналіз і управління ризиками.

Вступ України до Світової організації торгівлі та попередні приєднання до основоположних міжнародних конвенцій вимагають від нашої держави чергового перегляду відповідної нормативно-правової бази [6, 7], яка тепер, зважаючи на міжнародні зобов'язання України, не може суперечити міжнародним правилам і стандартам з питань митної справи.

Окремі кроки до гармонізації національного законодавства з цими правилами та стандартами вже зроблено, зокрема в системі митного регулювання ЗЕД. Нині діє МКУ, проте інтенсивно формується нова правова база, тому важливо створити таку систему митного законодавства [4, 7], яка відповідає б вимогам сучасного розвитку суспільства, враховувала зростаючий ризик і була б стабільною, повною, точною, узгодженою, адже саме вона гарантує успішну реалізацію напрямку діяльності держави в митній справі.

Існує кілька проектів Закону України “Про внесення змін до Митного кодексу України” різних авторів та змістового наповнення. Їх поява зумовлена об'єктивними чинниками і свідчить про потребу швидкого усунення наявних прогалин та інших проблем у правовій базі митної справи України.

Одна зі спроб вирішення цих проблем знайшла своє відображення в проекті Закону України “Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України”, реєстраційний № 8130-д від 03.11.2011 р.

Закон створено для узгодження МКУ відповідно до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенції про тимчасове ввезення, а також імплементацію в національне законодавство Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації та реформування митної служби України [6, 7].

У МКУ слід врахувати численні пропозиції щодо:

- відповідності Конституції та іншим законам України;
- спрощення митних процедур для суб'єктів господарювання;
- врахування ризиків відповідальності за порушення митних правил, корупційних ризиків, ризиків порушення прав громадян, юридичних осіб, основних принципів існування демократичної правової держави, якою є Україна;
- узгодження міжнародних зобов'язань під час впровадження європейських та міжнародних стандартів із лібералізації ЗЕД.

Здійснюється комплекс заходів з адаптації митного законодавства України до законодавства ЄС, правової системи ГАТТ/СОТ. Проте країна має дотримуватися принципів повного й усебічного захисту державного суверенітету й національних інтересів, узгодженості митної політики України з її зовнішньою та внутрішньою політиками [7, 8] на всіх рівнях (стратегічному, тактичному й оперативному).

Геостратегічне розташування України має допомогти знайти механізми подолання цих проблем між внутрішніми, національними та глобальними інтересами.

На основі функціонування системи митного законодавства в Україні можна окреслити пріоритетні напрямки вироблення якісно нових засад міжнародної співпраці для залучення України до глобалізації.

До таких заходів насамперед належить робота над удосконаленням системи митної справи, приведення її до світових стандартів та врахування ризиків; боротьба з контрабандою, аналіз та управління ризиками, протидія корупції; сприяння захисту національного виробництва; стимулювання новацій (рис. 1).

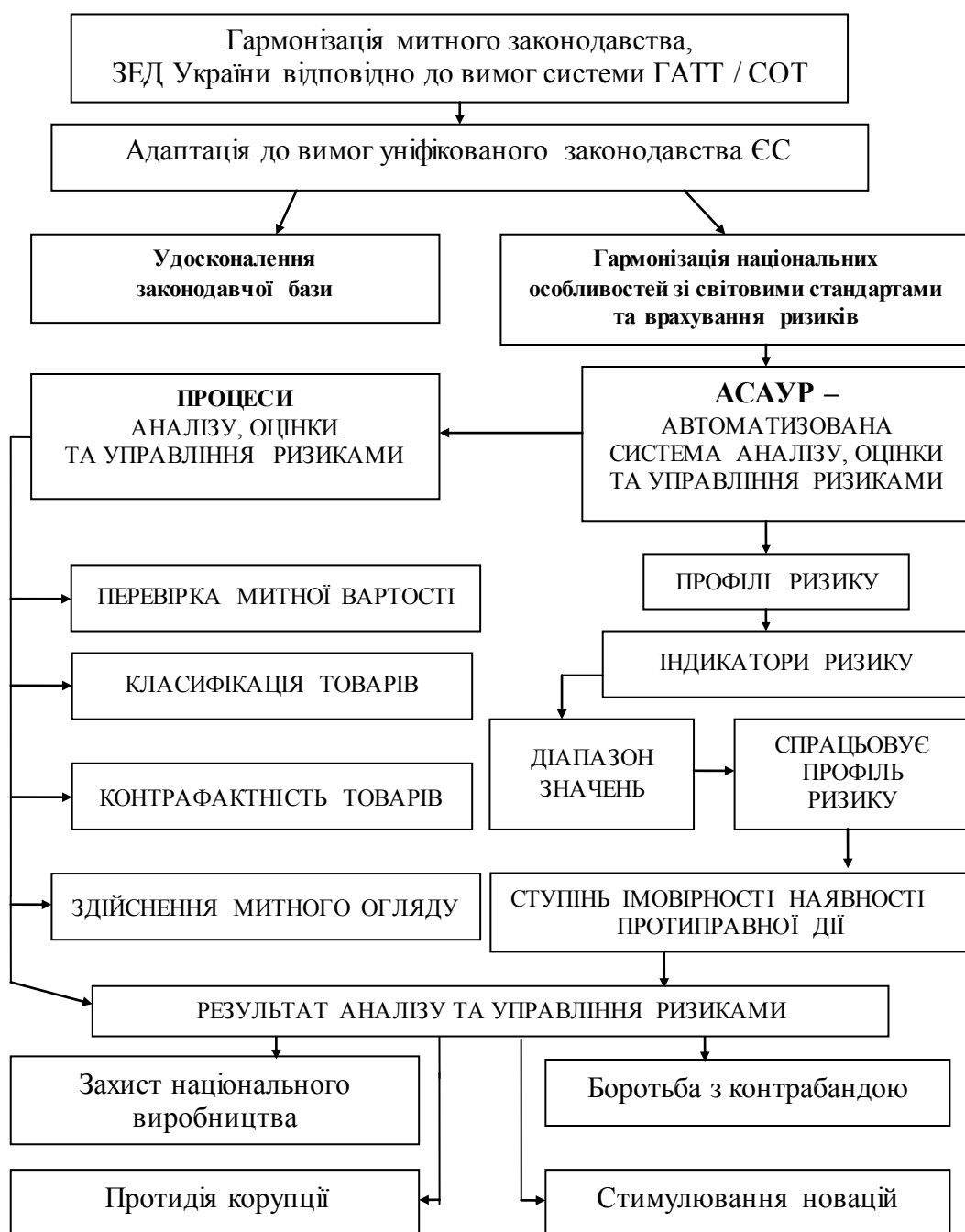

Рис. 1. Пріоритетні напрямки вдосконалення митної справи України

Як наслідок це сприятиме розвитку митної справи, оптимізації ЗЕД щодо наповнення Державного бюджету України, а також підвищення рівня ефективності протидії митним правопорушенням та посилення ролі управління ризиками митної діяльності.

Прийняття нового МКУ, ринкові перетворення, вибір європейського шляху розвитку зумовили реформування всіх інститутів митного права з метою узгодження вітчизняної митно-правової системи міжнародними нормами і стандартами та максимального наближення їхніх положень до реалій митного простору сьогодення.

Це досить тривалий процес. Передусім, його мета – забезпечення відповідності митного законодавства України зобов'язанням, що випливають із договорів про співробітництво нашої держави з питань митної справи.

Удосконалення митної справи має створити правову базу для майбутнього членства України в Митному союзі Європи [8], адже повна відповідальність правової національної митної системи України законодавству ЄС – обов'язкова умова для вступу до Євросоюзу. Для вітчизняного митного законодавства це головне загальнонаціональне завдання під час здійснення правової реформи в Україні, успішне виконання якого можливе лише на засадах співпраці та взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади, підготовки і прийняття нормативно-правових актів різного рівня. Удосконалення митного законодавства України – це планомірний і тривалий процес, що включає декілька послідовних етапів, на кожному з яких має досягатися певний рівень відповідальності національних правових митних норм ЄС (рис. 2).

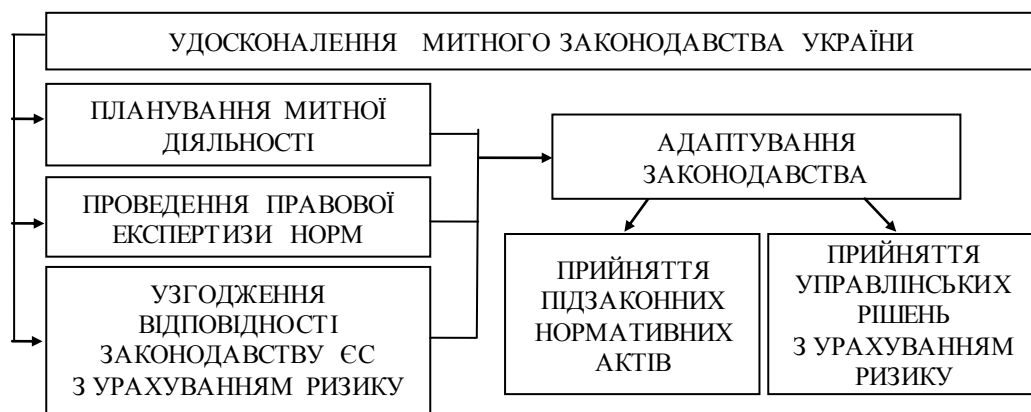

Рис. 2. Процес удосконалення митного законодавства України

Діяльність органів виконавчої влади з удосконалення законодавства України здійснюється на основі єдиної системи планування, координації та контролю і передбачає такі стадії: планування роботи, проведення правової експертизи правових норм у тому числі щодо їх відповідності основним положенням законодавства ЄС, проектів, що проходять на узгодження; імплементація адаптованого законодавства шляхом прийняття відповідних підзаконних нормативних актів та управлінських рішень з питань, що належать до їхньої компетенції.

У виконавчій владі продовжується адміністративна реформа, що стосується здійснення комплексу перетворень щодо центральних органів виконавчої влади, а саме їхньої організаційної структури та функцій. Такі перетворення спрямовані на значне підвищення ефективності реалізації правового регулювання в митній справі. Один із кроків реформування системи виконавчої влади – удосконалення системи її центральних органів виконавчої влади і спроба утвердити серед них провідну роль міністерств.

Згідно з реформою прийнято Закон України “Про центральні органи виконавчої влади” від 17.03.2011 р. № 3166-VI, а також Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 09.12.2010 р. № 1085/2010. Відповідно до ст. 1 Закону система центральних органів виконавчої влади, яку становлять міністерства України та інші її центральні органи, забезпечує реалізацію державної політики у певній сфері діяльності. Відповідно до Указу Президента України до центральних органів виконавчої влади належить Державна митна служба України. Законом визначено, що центральні органи виконавчої влади (служби, агентства, інспекції) створюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики. Діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через відповідних міністрів згідно із законодавством. У Законі також визначено основні завдання центральних органів виконавчої влади, передусім надання адміністративних послуг. Орган державної влади набуває статусу державної служби, якщо він надає переважно адміністративні послуги. Отже, і ДМС України, виконуючи адміністративні послуги, набуває статусу служби.

Питання управління ризиком митної діяльності становлять, на жаль, мізерну частину в наявних пропозиціях, програмах, державних рішеннях щодо законодавчих перетворень в Україні [1–8]. Такий стан справ не відповідає реаліям у митній справі, митна діяльність в Україні не отримує додаткового імпульсу для розвитку.

У таких умовах слід здійснювати активну митну справу, яка чітко спрямовується на досягнення кінцевого позитивного результату. Ефективне державне управління митною діяльністю, його відповідне поєднання з урахуванням ризиків митної діяльності надзвичайно важливі для України.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Митна справа має забезпечити нормальне функціонування і розвиток у зовнішньоекономічному просторі. Вдосконалення системи управління митної справи вимагає нових підходів до самого процесу її здійснення, а саме вдосконалення правового поля, методів аналізу та управління ризиками. Постановка цих питань дозволяє окреслити додаткові шляхи їх подальших досліджень, підкреслює їх актуальність і необхідність у сучасних умовах.

Література

1. Про засади зовнішньої та внутрішньої політики : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 40. – Ст. 527.
2. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи: обґрунтування та напрями впровадження : монографія / С. О. Кравченко. – Київ : Видавництво НАДУ, 2008. – 296 с.
3. Письмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль / Л. М. Письмаченко. – Донецьк : Юго-Восток ЛТД, 2008. – 366 с.
4. Приймаченко Д. В. Адміністративна діяльність митних органів: проблеми теорії та практики : монографія / Д. В. Приймаченко. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2007. – 290 с.
5. Гальчинський А. С. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015) “Шляхом європейської інтеграції” / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць. – К. : ІВЦ Держкомстат України, 2004. – 416 с.
6. Судак С. Міжнародна співпраця України в галузі митної справи / С. Судак // Митниця. – 2005. – № 2. – С. 4–5.
7. Терещенко С. Шляхи реформування митної справи / С. Терещенко // Митний брокер. – 2009. – № 2. – С. 79–83.
8. Шпакович О. Вступ України до Європейського Союзу: переваги та перспективи / О. Шпакович // Віче. – 2011. – № 14. – С. 27–29.